

Dr hab. Krystyna Nizioł, prof. US

Uniwersytet Szczeciński

ORCID: 0000-0002-3930-8577

e-mail: krystyna.niziol@usz.edu.pl

Kara dyscyplinarna pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego i jej konsekwencje z zakresu prawa pracy (analiza na tle analogicznych kar prawniczych zawodów zaufania publicznego)

Disciplinary penalty of deprivation of the right to practice the profession of academic teacher and its labour law consequences (analysis against the background of analogous legal penalties of the public trust professions)

Streszczenie

W opracowaniu podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego została uregulowana w sposób optymalny, zważywszy na analizowane przykłady analogicznej kary w wybranych zawodach prawniczych, ewentualnie, czy regulacje jej dotyczące wymagają udoskonalenia, a jeżeli tak to w jakim zakresie. W opracowaniu uwzględniono również konsekwencje, jakie kara ta rodzi na gruncie prawa pracy (w porównaniu do kary z art. 276 ust. 1 pkt 7 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce). W rozważaniach ujęto także kontekst analogicznych kar dyscyplinarnych w prawniczych zawodach zaufania publicznego.

Słowa kluczowe

kary dyscyplinarne, wygaśnięcie stosunku pracy, nauczyciel akademicki, prawnicze zawody zaufania publicznego

JEL: K140, K190, J880

Abstract

The study attempts to answer the question of whether the punishment of deprivation of the right to practice the profession of academic teacher has been optimally regulated, given the analysed examples of an analogous punishment in selected legal professions, alternatively, whether the regulations concerning it need to be improved, and if so, to what extent. The study also considers the consequences that this penalty raises under labour law (in comparison with the penalty under Article 276(1)(7) of the Law on Higher Education and Science). The consideration also includes the context of analogous disciplinary punishments in the legal professions of public trust.

Keywords

disciplinary penalties, termination of employment, university teacher, legal public trust professions

Uwagi wstępne

W odniesieniu do określonych zawodów, szczególnie zaufania publicznego, wprowadzono odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dyscyplinarne. Odpowiedzialność ta jest niezależna od odpowiedzialności karnej (zob.

Łakomy, 2023, s. 134–149; Baran, 2022a, s. 476–485). W przypadku odpowiedzialności dyscyplinarnej w razie ustalenia, że pracownik popełnił przewinienie dyscyplinarne może być orzeczona wobec niego kara dyscyplinarna ustalona w katalogu tych kar określonych dla danego zawodu. Zamierzeniem badawczym pojętym w niniej-

szym opracowaniu jest analiza najbardziej dotkliwej kary dyscyplinarnej, która może być orzeczona wobec nauczyciela akademickiego, a mianowicie kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu na okres 10 lat. Należy zauważyć, że w literaturze trafnie wskazuje się, że sformułowanie „pozbawienie prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego” jest nieprecyzyjne, wykonywanie bowiem zawodu nauczyciela akademickiego nie wymaga uprzedniego uzyskania stosownych uprawnień, jak jest w tzw. zawodach regulowanych, na przykład prawniczych. Wykonywanie zawodu nauczyciela akademickiego wymaga jedynie nawiązania stosunku pracy ze szkołą wyższą (...)” (Lekston, 2020, art. 124).

Wybór powyższej problematyki został podyktowany następującymi powodami. Po pierwsze, dotkliwością analizowanej kary dyscyplinarnej dla nauczyciela akademickiego, ponieważ jej orzeczenie pozbawia go prawa do wykonywania zawodu, a więc w praktyce również dotychczasowego źródła dochodu. Może to rodzić pytanie, czy kara ta nie powinna być np. miarkowana. Po drugie, należy mieć na uwadze fakt, że kara ta – jako najbardziej dolegliwa w katalogu kar dyscyplinarnych orzekanych wobec nauczycieli akademickich – powinna być orzekana w przypadku szczególnie nagannych przewinień dyscyplinarnych. W celu ukazania w jak najszerszym zakresie skutków orzeczenia powyższej kary analizie poddano również konsekwencje, jakie wywołuje ona na gruncie prawa pracy. W związku z tym porównano ją również z inną karą dyscyplinarną o zbliżonych skutkach, tj. karą wydalenia nauczyciela akademickiego z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat. Porównanie takie pozwoli bowiem na wszechstronne ujęcie konsekwencji obu tych kar na gruncie prawa pracy. Cechują je bowiem niewielkie odmienności, które mogą być istotne dla dalszego zatrudnienia nauczyciela akademickiego na uczelni wyższej.

W celu pełniejszej analizy kary pozbawienia prawa nauczyciela akademickiego praw do wykonywania zawodu na okres 10 lat w niniejszym opracowaniu na wstępie dokonano ogólnej charakterystyki kar dyscyplinarnych, które mogą być orzeczone wobec nauczycieli akademickich, aby następnie odnieść powyższą karę dyscyplinarną do analogicznych kar, które mogą być orzeczone wobec przedstawicieli wybranych prawniczych zawodów zaufania publicznego, tj. radcy prawnego, adwokata i notariusza. Przytoczono także argumenty przemawiające za uznaniem, że zawód nauczyciela akademickiego to również zawód zaufania publicznego. Wybór akurat ww. zawodów prawniczych dla celów analizy jest uzasadniony z następujących powodów. Po pierwsze, przyjmuje się, że zawód nauczyciela akademickiego, jak i ww. zawody prawnicze to zawody cieszące się zaufaniem publicznym (w przypadku zawodów prawniczych są to zawody zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 97, poz. 487 ze zm.).

Po drugie, w przypadku zawodów zaufania publicznego, a także zawodu nauczyciela akademickiego, któremu taki przymiot można przyznać, istnieje zbliżona podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej, jaką może być naru-

szenie zasad etyki zawodowej. W związku z tym przesłanki zastosowania kar dyscyplinarnych, w tym też kary najsurowszej, w przypadku powyższych zawodów mogą okazać się zbliżone. Tym bardziej, że nie można wykluczyć sytuacji, w której nauczyciel akademicki będzie również wykonywał jeden z ww. zawodów prawniczych. W takim przypadku będą wobec niego możliwe dwie podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej, tj. jedna z racji wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego, a druga wynikająca z wykonywania zawodu prawniczego. Również taki przykład uzasadnia dokonanie analizy problematyki podjętej w niniejszym opracowaniu, ponieważ pozwoli ukazać przedmiotową karę dyscyplinarną nauczycieli akademickich na jak najbardziej zróżnicowanym tle (zob. Wiktorowska, Wajda, 2013, art. 139; Balicki, Pyter, Zięba, 2021, art. 275). Szczególnie, że dla osób z tytułem naukowym doktora habilitowanego nauk prawnych, dostęp do analizowanych zawodów prawniczych jest ułatwiony. Może to rodzić pytanie, jakie będą konsekwencje ukarania karą pozbawienia do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego osoby, która równocześnie wykonuje inny prawniczy zawód zaufania publicznego. Problem ten można w tym miejscu jedynie zasygnalizować, ale również ta kwestia może uzasadniać dla celów porównania wybór akurat tych trzech zawodów prawniczych.

W związku z tym w niniejszym opracowaniu podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego została uregulowana w sposób optymalny, zważywszy na analizowane przykłady analogicznej kary w wybranych zawodach prawniczych, ewentualnie, czy regulacje jej dotyczące wymagają udoskonalenia, a jeżeli tak to w jakim zakresie. W konsekwencji sformułowano następujące pytania badawcze: czy można odnaleźć relewantne różnice, czy też istotne podobieństwa między najsurowszą karą dyscyplinarną wszystkich analizowanych zawodów oraz czy można sformułować wnioski płynące z analizy kar dyscyplinarnych zawodów prawniczych dla zawodu nauczyciela akademickiego, a jeżeli tak, to jakie. W opracowaniu uwzględniono również konsekwencje jakie analizowana kara dyscyplinarna rodzi na gruncie prawa pracy (w porównaniu do kary z art. 276 ust. 1 pkt 7 ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm., dalej jako: u.p.s.w.n.).

W opracowaniu zastosowano metodę dogmatyczno-prawną.

Zawód nauczyciela akademickiego jako zawód zaufania publicznego

W literaturze wskazuje się, że zawód nauczyciela akademickiego cieszy się zaufaniem publicznym, a zatem można przyjąć na potrzeby niniejszego opracowania, że jest to zawód zaufania publicznego (Wiliński, Szatkowska, 2018, s. 499; Wiktorowska, Wajda, 2013, art. 139; Stronczek, Krajewska, 2015, s. 382–388). Założenie takie jest uprawnione, choć zawodu nauczyciela akademickiego nie można wprost zaklasyfikować jako zawodu zaufania publicz-

nego określonego w art. 17 Konstytucji RP, który jest powiązany z obowiązkową przynależnością do samorządu zawodowego. Wymóg ten spełnia natomiast zawód adwokata, radcy prawnego i notariusza. Niemniej jednak w literaturze nie ma zgody, czy przynależność do samorządu zawodowego jest warunkiem koniecznym wykonywania zawodu zaufania publicznego (zob. Krasnowolski, 2–13, s. 11–12; Wojtczak, 2002, s. 41; Izdebski, 2012/2013, s. 77). Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że zarówno zawód nauczyciela akademickiego jak i zawody prawnicze adwokata, radcy prawnego i notariusza to zawody zaufania publicznego. Przesłanka ta uzasadnia porównanie poczynione w niniejszym opracowaniu, tj. dotyczące najsurowszej kary dyscyplinarnej wymierzanej w przypadku każdego z tych zawodów.

Przemawiają za tym następujące argumenty.

Po pierwsze, charakter i zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich. W literaturze wskazuje się, że: „Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich dotyczy zachowań mających miejsce w ramach wykonywania obowiązków zawodowych, jak również w ramach działalności publicznej, a także w ramach życia prywatnego. Istota zawodu nauczyciela akademickiego sprawia bowiem, że nauczyciele ci powinni zachowywać się godnie również poza miejscem pracy. Wyłącznie bowiem takie zachowanie licuje z prestiżem i *zaufaniem* społecznym, jakim cieszy się zawód nauczyciela akademickiego, i leży w interesie całej społeczności akademickiej” (Wiktorowska, Wajda, 2013, art. 139; por. też Janczewski, 1960, s. 30; Klatka 1999, s. 357–358). Wykonywanie tego zawodu łączy się zatem również z koniecznością godnego postępowania, zarówno w miejscu pracy, jak i poza nim. Podobne wymogi są nakładane na przedstawicieli prawniczych zawodów zaufania publicznego.

Odpowiedzialność dyscyplinarna w przypadku nauczycieli akademickich jest zatem uzasadniona również ze względu na oczekiwania związane z działalnością i publicznym zaufaniem, jakim darzy się wykonywanie pracy przez nauczycieli akademickich. „Odpowiedzialność dyscyplinarna jest związana z postępowaniem sprzecznym z zasadami deontologii zawodowej, powagą i godnością wykonywanego zawodu, z czynami godzącymi w prestiż zawodu albo uchybiającymi obowiązkom nauczyciela akademickiego” (Wiktorowska, Wajda, 2013, art. 139; wyrok TK z 27 lutego 2001 r., K 22/00, OTK 2001, nr 3, poz. 48).

Należy również wskazać, że nauczyciel akademicki może odpowiadać dyscyplinarnie za uchybienie godności zawodu. Ta przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej ma charakter ocenny. W literaturze przyjmuje się, że jest to zachowanie wykraczające „poza sferę stosunku pracy”, a więc dotyczące np. zachowań ze sfery życia społecznego, publicznego, czy prywatnego nauczyciela akademickiego (Balicki, Pyter, Zięba, 2021, art. 275). Uchybienie godności zawodu może być również związane z naruszeniem zasad etyki zawodowej (Wiktorowska, Wajda, 2013, art. 139; Kurzępa-Depo, 2016, s. 405). Wszystkie powyższe przesłanki przemawiają za uznaniem, iż zawód na-

uczyciela akademickiego, podobnie jak ww. zawody prawnicze, to zawód zaufania publicznego. W przypadku zawodów prawniczych jest możliwa również odpowiedzialność dyscyplinarna za zachowania naruszające zasady etyki zawodowej, a także zachowania naganne w sferze prywatnej. Uzasadnia to porównanie wszystkich ww. zawodów w oparciu o kryterium najsurowszej kary dyscyplinarnej, która może być orzeczona w przypadku każdego z nich. Innym powodem uzasadniającym takie porównanie, który w tym miejscu można zasygnalizować, jest przypadek nauczyciela akademickiego wykonującego jednocześnie zawód radcy prawnego, adwokata, czy też notariusza, który może być ukarany tą karą w oparciu o jedną z podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej. Tytułem przykładu można wskazać na sytuację, w której osoba wykonująca zawód zaufania prawniczego zostanie ukarana karą zakazu wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego.

Po drugie, wykonywaniu zawodu nauczyciela akademickiego towarzyszy realne „zaufanie publiczne”, na które składa się m.in. „przekonanie o zachowaniu przez wykonującego ten zawód dobrej woli, właściwych motywacji, należytej staranności zawodowej oraz wiara w przestrzeganie wartości istotnych dla profilu danego zawodu”. Ponadto jego wykonywanie wiąże się z przestrzeganiem zasad etyki zawodowej (orzeczenie TK z 2 lipca 2007 r., K 41/05, OTK-A 2007, nr 7, poz. 72). Co istotne, zasady etyki określono w przypadku wszystkich analizowanych w niniejszym opracowaniu zawodów (zob. Kodeks Etyki Pracownika Naukowego, 2020, Kodeks Etyki Adwokackiej, 2018, Kodeks Etyki Radcy Prawnego i Regulamin Wykonywania Zawodu, 2023, Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza, 1997).

Wszystkie powyższe przesłanki (wykonywanie zawodu cieszącego się zaufaniem publicznym, odpowiedzialność dyscyplinarna również związana z koniecznością zachowania etyki zawodowej) sprawiają, że uprawnione jest porównanie najsurowszej kary dyscyplinarnej w przypadku zawodu nauczyciela akademickiego oraz radcy prawnego, adwokata i notariusza.

Katalog kar dyscyplinarnych nauczycieli akademickich – ogólna charakterystyka

Katalog kar dyscyplinarnych w stosunku do nauczycieli akademickich został określony w art. 276 ust. 1 u.p.s.w.n. Zgodnie z tym przepisem karami dyscyplinarnymi są: 1) upomnienie; 2) nagana; 3) nagana z obniżeniem wynagrodzenia zasadniczego o 10%–25% na okres od miesiąca do 2 lat; 4) pozbawienie prawa do wykonywania zadań promotora, recenzenta oraz członka komisji w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego oraz tytułu profesora na okres od roku do 5 lat; 5) pozbawienie prawa do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat; 6) wydalenie z pracy w uczelni; 7) wydalenie z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat; 8) pozbawienie prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na

okres 10 lat. Powyższy katalog kar dyscyplinarnych został rozbudowany w aktualnie obowiązującej u.p.s.w.n., ponieważ w poprzednio obowiązującej ustawie z 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 ze zm., dalej jako: u.p.s.w.), w jej art. 140 ust. 1, ustalono tylko cztery kary dyscyplinarne, tj. karę upomnienia; nagany, nagany z pozbawieniem prawa do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelniach na okres od 3 miesięcy do 5 lat; pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres od 5 miesięcy do 5 lat lub na stałe. Przepis art. 140 u.p.s.w. był konstruowany w oparciu o zasadę numerus clausus kar oraz zasadę proporcjonalności. Pierwsza z tych zasad wyraża się w zamkniętym katalogu kar, które były określone w tym przepisie, co oznacza, że nie można było orzec żadnej innej kary, która nie była w nim ustalona. Druga z tych zasad – zasada stopniowości kary – przejawia się w tym, że uwzględnia się stopień dolegliwości kar, ponieważ w tym przepisie były one określone od najłagodniejszej do najbardziej dolegliwej. Kary te nie mogły być również modyfikowane ani poszerzane (Ura, 2015, art. 140; zob. też. Wajda, Wiktorowska, 2013, art. 140). W literaturze, w stosunku do poprzednio obowiązującej ustawy, postulowano rozszerzenie katalogu kar dyscyplinarnych (Mucha, 2017, art. 140), co zresztą zostało zrealizowane na gruncie aktualnie obowiązującej u.p.s.w.n.

Poglądy powyższe, dotyczące zasad konstrukcji katalogu kar dyscyplinarnych, zachowały również aktualność na gruncie obecnie obowiązującego art. 276 ust. 1 u.p.s.w.n., ponieważ również w tym przepisie katalog kar dyscyplinarnych został skonstruowany w analogiczny sposób jak w poprzednio obowiązującej u. p. s. w., z tą różnicą, że został on rozszerzony. Kary ujęte w art. 276 ust. 1 u.p.s.w.n. również stanowią katalog zamknięty. Karą najmniej dolegliwą jest kara upomnienia, a karą najbardziej dolegliwą jest kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat. Zatem kary „graniczne” uległy niewielkim modyfikacjom, natomiast rozszerzono katalog kar dyscyplinarnych o „pośrednim” stopniu dolegliwości oraz doprecyzowano zakres kar pozostałych. W przypadku kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego dokonano jej modyfikacji poprzez określenie dolnej granicy jej wymiaru, co zresztą było wcześniej postulowane w literaturze (Wajda, Wiktorowska, 2013, art. 140).

Obowiązujący aktualnie katalog kar dyscyplinarnych został skonstruowany według stopnia ich dolegliwości, tj. od kary najmniej dolegliwej (upomnienie) aż do kary najbardziej dolegliwej (tj. pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat). Kary te pełnią funkcję represyjną oraz funkcję prewencyjną (Balicki, Pyter, Zięba, 2021, art. 276).

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego – ewolucja regulacji i stan obecny

W art. 140 ust. 1 pkt 4 poprzednio obowiązującej u.p.s.w. ustalono karę pozbawienia prawa do wykonywania zawo-

du nauczyciela akademickiego na okres od 5 miesięcy do 5 lat lub na stałe. Nie określono zatem wyraźnie końcowego okresu, na jaki ta kara dyscyplinarna mogła być ona orzeczona, ponieważ użyty w art. 140 ust. 1 pkt 4 u.p.s.w. zwrot „na stałe” nie precyzował końcowego okresu jej wymierzenia. W literaturze wskazywano, że taka konstrukcja zakazu, w której nie określono minimalnego i maksymalnego okresu jego obowiązywania sprawiała, że miał on charakter sankcji bezwzględnie nieokreślonej, co w praktyce sprawiała, że można było orzec tę karę „zarówno w wymiarze czysto symbolicznym, jak również nadać jej wymiar dożywotni, np. przez okres do momentu osiągnięcia przez ukaranego wieku emerytalnego” (Paśnik, 2007, s. 172–187). Sytuacja taka rodziła zatem stan niepewności dla ukaranego nauczyciela akademickiego, co stało w sprzeczności z zasadą praworządności (Baran, 2022b, s. 121).

Aktualnie jest możliwe orzeczenie również kary dyscyplinarnej określonej w art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n., tj. wydalenia z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat. Warto o niej również wspomnieć w tym miejscu opracowania, ponieważ jej konsekwencją jest również orzeczenie „zakazu wykonywania pracy w uczelniach”. Niemniej jednak ta kara dyscyplinarna – w porównaniu do kary dyscyplinarnej pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego – wykazuje pewne odmienności w zakresie skutków na gruncie prawa pracy, i nie dotyczą one jedynie okresu, na który może być orzeczona każda z tych kar. Kwestia ta została poddana analizie w następnej części niniejszego opracowania.

W art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n. ujęto karę pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat. Doprecyzowano zatem maksymalny czas jej obowiązywania, który aktualnie wynosi 10 lat. Zabieg ten należy ocenić pozytywnie, ponieważ wyeliminowano możliwość jej „dożywotniego” orzeczenia, co zważywszy na daleko idącą jej dolegliwość dla osoby ukaranej, jest zabiegiem trafny. Należy jednocześnie podkreślić, że kary tej nie można orzec na okres krótszy niż 10 lat, ponieważ jej wymiar został określony bezwzględnie (Wojciechowski, 2019, art. 276). W literaturze wskazuje się, że „Niestety ustawodawca nie przewidział możliwości miarkowania długości tej kary, więc powinna być ona stosowana rozważnie i ostrożnie” (Wiliński, Szatkowska, 2018, s. 503–504). Można się w związku z tym zastanawiać, czy wymiar tej kary powinien być uregulowany bezwzględnie i wynosić 10 lat, czy też komisja orzekająca powinna mieć możliwość miarkowania jej wymiaru.

Z uwagi na dolegliwość powyższej kary powinna ona być orzekana w przypadku szczególnie nagannych przewinień nauczyciela akademickiego stanowiących czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego (art. 275 ust. 1 u.p.s.w.n.). Tytułem przykładu można wskazać, że w orzecznictwie dyscyplinarnym jako przewinienia dyscyplinarne skutkujące orzeczeniem kary pozbawienia nauczyciela akademickiego prawa do wykonywania zawodu wskazuje się np. popełnienie przez pracownika plagiatu

naukowego (zob. Raubo, 2020, s. 59–66; wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 16 kwietnia 2013 r., VII Pa 100/13, LEX nr 1891813).

Wygaśnięcie umowy o pracę z nauczycielem akademickim – jako konsekwencja orzeczenia kar dyscyplinarnych z art. 276 ust. 1 pkt 7 i 8 u.p.s.w.n.

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat (art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n.), podobnie jak kara wydalenia nauczyciela akademickiego z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat. (art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n.) rodzą dla niego dotkliwie konsekwencje na gruncie prawa pracy. Skutkują bowiem wygaśnięciem umowy o pracę z nauczycielem akademickim. W związku z tym, że względu na zbliżony charakter konsekwencji obu tych kar dyscyplinarnych oraz w celu ukazania różnic, jakie niosą one dla zatrudnienia ukaranego nimi nauczyciela akademickiego, w tej części opracowania dokonano ich łącznej analizy. Pozwoli to ukazać różnice dotyczące możliwości dalszego zatrudnienia nauczyciela akademickiego w uczelni wyższej, które wynikają w przypadku orzeczenia wobec niego każdej z tych kar dyscyplinarnych.

W literaturze wskazuje się, że w przypadku orzeczenia obu ww. kar dyscyplinarnych wygasa umowa o pracę z nauczycielem akademickim (z dniem uprawomocnienia się orzeczenia dotyczącego danej kary dyscyplinarnej) (Wojciechowski, 2019, art. 276). Wniosek taki wynika analizy treści z art. 113 pkt 2 w zw. art. 124 pkt 1 u.p.s.w.n. Zgodnie z art. 113 ust. 2 u.p.s.w.n. nauczycielem akademickim może być osoba, która nie została ukarana karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 276 ust. 1 pkt 7 i 8 tej ustawy, a więc żadną z analizowanych w tej części opracowania kar dyscyplinarnych. Natomiast w art. 124 pkt 1 u.p.s.w.n. określono, że umowa o pracę z nauczycielem akademickim wygasa w przypadku zaprzestania spełniania wymagań, o których mowa w art. 113 tej ustawy, a więc nie może być to osoba ukarana karami z art. 276 ust. 1 pkt 7 i 8 u.p.s.w.n. (zob. art. 113 pkt 2 u.p.s.w.n.). Po wygaśnięciu stosunku pracy nauczyciela akademickiego ukaranego jedną kar określonych w art. 276 ust. 1 pkt 7 i 8 u.p.s.w.n. może on ponownie starać się o zatrudnienie na uczelni wyższej po upływie okresu, na jaki orzeczono te kary (zob. art. 113 pkt 2 u.p.s.w.n.) (Ura, 2020, art. 275) oraz po zatarciu tych kar dyscyplinarnych. Jedną z przesłanek zatrudnienia nauczyciela akademickiego jest bowiem niekaralność w trybie dyscyplinarnym (zob. Bocheńska, 2020, art. 113).

Analizując skutki każdej z powyższych kar dyscyplinarnych dotyczące zatrudnienia nauczyciela akademickiego, należy wskazać na następujące kwestie.

Po pierwsze, zgodnie z art. 112 u.p.s.w.n. pracownikami uczelni są nauczyciele akademicy oraz pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi. W związku z tym

należy rozważyć, czy utrata prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego pozwoli danej osobie pozostać nadal zatrudnionym na uczelni wyższej, ale jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim (a więc np. jako pracownik administracji). W literaturze wskazuje się, że w przypadku orzeczenia kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat osoba ukarana może jednak być zatrudniona na uczelni jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim. W związku z tym nauczyciel akademicki może nadal być zatrudniony na uczelni wyższej, która była jego dotychczasowym miejscem pracy, ale w innym charakterze. Dalej idące konsekwencje ma orzeczenie kary z art. 276 ust. 1 pkt 7, ponieważ orzeczenie „kary wydalenia z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy uniemożliwia podjęcie pracy na jakiejkolwiek uczelni (tj. ani jako nauczyciel akademicki, ani jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim) przez okres, na jaki została ona orzeczona” (Wojciechowski, 2019, art. 276). Pozornie więc kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego może wydawać się mniej dolegliwa niż kara z art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n., ponieważ nauczyciel akademicki może nadal być zatrudniony jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim na uczelni wyższej, na której dotychczas pracował. Niemniej jednak trudno jest dokonać jednoznacznej oceny, która z tych kar dyscyplinarnych może być bardziej dolegliwa w indywidualnym przypadku. Należałoby tutaj uwzględnić choćby okres, na który jest orzekana każda z powyższych kar dyscyplinarnych. Kara z art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n. jest orzekana na okres bezwzględny wynoszący 10 lat, a kara z art. 276 ust. 1 pkt 7 na okres krótszy, bo wynoszący od 6 miesięcy do 5 lat. Jednocześnie, mimo że kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego jest orzekana na okres dłuższy, to jednak ukarany nią nauczyciel akademicki może teoretycznie być zatrudniony na dotychczasowej uczelni wyższej jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim. W przypadku kary wydalenia nauczyciela akademickiego z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach osoba ukarana tą karą może utracić możliwość zatrudnienia na uczelniach wyższych jako nauczyciel akademicki, ale przez okres znacznie krótszy bo od 6 miesięcy do 5 lat. Będzie on jednak zmuszony znaleźć inne miejsce pracy niż uczelnia wyższa, ponieważ nie będzie mógł być na niej zatrudniony w ogóle, również jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim. W treści art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n. wyraźnie bowiem ujęto zakaz „wykonywania pracy w uczelniach”, a więc wszelkiej pracy, nie tylko w charakterze nauczyciela akademickiego.

Po drugie, należy ustalić, czy podstawa prawna zatrudnienia nauczyciela akademickiego może mieć wpływ na sytuację prawną nauczyciela akademickiego, wobec którego orzeczono karę zakazu wykonywania zawodu (zob. też Mucha, 2017, art. 140 oraz przytoczona tam literatura). W przypadku kary z art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n. z użytego w tym przepisie sformułowanie „zakaz wykonywania pracy w uczelniach” wynika, że nie jest on zależny od podstawy prawnej świadczenia pracy. W związku z tym

„ukaranemu nauczycielowi nie wolno wykonywać pracy w uczelniach nie tylko na podstawie umowy o pracę (pozostając w stosunku pracy), ale także na podstawie umowy cywilnoprawnej. Natomiast orzeczenie kary z pkt 8 [tego przepisu] nie stanowi przeszkody w wykonywaniu pracy innej niż praca w charakterze nauczyciela akademickiego, i to nawet w tej samej uczelni” (Banasik, 2019, s. 114–132). W przypadku kary z art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n. zakaz ten nie jest również zależny od podstawy prawnej świadczenia pracy, ujęto bowiem w nim generalny zakaz pracy w charakterze nauczyciela akademickiego, a więc nie ma tutaj znaczenia podstawa prawna jego nawiązania.

Kary dyscyplinarne skutkujące pozbawieniem prawa do wykonywania prawniczych zawodów zaufania publicznego i ich konsekwencje – zarys problemu (na przykładzie zawodu radcy prawnego, adwokata, notariusza)

W przypadku zawodów prawniczych – radcy prawnego i adwokata kary pozbawienia prawa do wykonywania tych zawodów utraciły charakter trwały. Na mocy ustawy z 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 993), kary te straciły bowiem swój dożywotni charakter, ponieważ przed tą nowelizacją nie usuwano wzmianki o karze pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz karze wydalenia z aplikacji radcowskiej i karze wydalenia adwokata, jak również aplikanta z adwokatury. Zmiana w tym zakresie była rezultatem analizy dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 18 października 2010 r., K 1/09 (OTK-A 2010, nr 8, poz. 76), w którym uznał on, „że dożywotnie zamknięcie drogi powrotu do zawodu nie jest konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla właściwej ochrony praw osób korzystających z usług przedstawicieli zawodów zaufania publicznego – wystarczające jest poddanie osób ubiegających się o przywrócenie prawa wykonywania zawodu ocenie pod względem dawania rękojmi należytego jego wykonywania oraz nieskazitelności charakteru” (Piłat-Ceglarska, Zbrojewska, 2016, art. 81 oraz przytoczona tam literatura; art. 65 ust. 1, art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).

W związku z powyższym aktualnie kary skutkujące pozbawieniem prawa do wykonywania ww. zawodów prawniczych nie mają charakteru dożywotniego, ponieważ maksymalnie mogą one być one orzeczone na okres 10 lat. Są one również określane w różny sposób w przypadku każdego z tych zawodów: „pozbawienie prawa do wykonywania zawodu” (radca prawny), „wydalenie z adwokatury” (adwokat), „pozbawienie prawa do prowadzenia kancelarii” (notariusz) (zob. art. 65 ust. 1 pkt 5, ust. 2c–2d ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 499; dalej jako: u. r. pr.; 81 ust. 1 pkt 6, art. 82 ust. 2 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm., dalej jako: u.p.a.; art. 51 § 1 pkt 1, § 4 ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz.

1799 ze zm., dalej jako: u.p.n.). W przypadku każdego z powyższych prawniczych zawodów zaufania publicznego orzeczenie kary pozbawienia prawa do jego wykonywania obok tego skutku, dodatkowo „pociąga za sobą skreślenie z listy osób uprawnionych do wykonywania zawodu (...), co powoduje zerwanie stosunku ustrojowoprawnego łączącego ukaranego z jego samorządem zawodowym.” (Giętkowski, 2013, s. 285; zob. też Piłat-Ceglarska, Zbrojewska, 2016).

W przypadku zawodu radcy prawnego kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu jest najsurowsza. Jej orzeczenie rodzi skutki w postaci skreślenia z listy radców prawnych, które następuje w wypadku orzeczenia dyscyplinarnego lub wyroku sądowego o pozbawieniu prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego (art. 291 pkt 6 u.r.pr.). Czynność ta ma jednak wobec ukaranego radcy prawnego jedynie charakter formalny, ponieważ traci on prawo do wykonywania swojego zawodu w dacie uprawnienia się orzeczenia sądu dyscyplinarnego o pozbawieniu radcy prawnego prawa do wykonywania zawodu (Kwapisz, 2011, art. 65). Jak bowiem wskazał Naczelny Sąd Administracyjny (NSA) w postanowieniu z 8 czerwca 2011r. „Status radcy prawnego wiąże się z uprawnieniem do wykonywania zawodu radcy prawnego, a nie jego faktycznym wykonywaniem. Utrata tego statusu nie następuje jednakże – w aktualnym stanie prawnym – z chwilą skreślenia z listy radców prawnych, lecz w przypadku orzeczenia sądu dyscyplinarnego orzekającego utratę prawa wykonywania tego zawodu z chwilą jego uprawnienia się. Skreślenie z listy radców prawnych w takiej sytuacji ma jedynie charakter formalny” (postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 8 czerwca 2011r., II GSK 515/10, LEX nr 1282282).

Orzeczenie dyscyplinarne lub wyrok sądowy o pozbawieniu prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego powoduje, że radca prawny jest skreślany z listy radców prawnych. Powyższa kara dyscyplinarna pociąga bowiem za sobą skreślenie z listy radców prawnych bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę radców prawnych przez okres 10 lat od dnia uprawnienia się orzeczenia tej kary (art. 65 ust. 2c, art. 29 pkt 6 u.r.pr.). Ponowny wpis na listę radców prawnych w przypadku niewykonywania zawodu przez co najmniej 10 lat (co ma miejsce w przypadku ukarania analizowaną karą dyscyplinarną) następuje po złożeniu egzaminu radcowskiego. Wyjątkiem są osoby, które są zwolnione z obowiązku złożenia takiego egzaminu np. profesorowie i doktorzy habilitowani nauk prawnych (art. 29² ust. 1–2 w zw. z art. 25 u.r.pr.). Podobne zasady obowiązują w przypadku zawodu adwokata i notariusza, o czym będzie mowa w dalszej części niniejszego opracowania.

Radca prawny może wykonywać zawód m.in. w ramach stosunku pracy (art. 8 ust. 1 w zw. z art. 9 u.p.rp.). Można się zatem zastanawiać, jakie mogą być konsekwencje orzeczenia wobec radcy prawnego kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu dotyczące jego dalszego zatrudnienia, ale w innym charakterze niż radca prawny. Jak wcześniej wskazano ukaranie powyższą karą dyscyplinarną sprawia, że radca prawny zostaje skreślony

z listy radców prawnych. O fakcie jego ukarania zawiadamia się również pracodawców oraz inne podmioty, na rzecz których dany radca prawny świadczy pomoc prawną (art. 71 ust. 4 pkt 3 u. r. pr.). Osoba taka nie może zatem być zatrudniona jako radca prawny na podstawie stosunku pracy, ale może świadczyć np. pomoc prawną jako specjalista. Odmienne sytuacją może być zatrudnienie radcy prawnego, ale jako specjalisty ds. prawnych. W pierwszym przypadku w razie ukarania karą pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego dana osoba mogłaby ona dalej pracować jako specjalista ds. prawnych, niejako unikając konsekwencji ww. kary. Natomiast w drugim przypadku będąc radcą prawnym, ale zatrudnionym na stanowisku takiego specjalisty, mogłaby uniknąć odpowiedzialności dyscyplinarnej związanej z posiadaniem statusu radcy prawnego. Niemniej jednak konsekwencje te będą uzależnione od tego, jaki będzie formalny i faktyczny zakres czynności na danym stanowisku pracy. Należy w tym przypadku przytoczyć wyrok Sądu Najwyższego z 10 września 2020 r., III PK 34/19 (LEX nr 3077038). W jego uzasadnieniu Sąd podkreślił, że dopiero po ustaleniu formalnego zakresu obowiązków wynikającego z zakresu czynności na danym stanowisku i obowiązków faktycznie wykonywanych na stanowisku specjalisty ds. prawnych i radcy prawnego można ustalić, czy są to czynności rodzajowo różne. Sąd wskazał również na istotną kwestię, dotyczącą tego, czy „z osobą wykonującą zawód radcy prawnego można rozwiązać stosunek pracy na stanowisku radcy prawnego, a następnie zatrudnić ją na innym stanowisku związanym z obsługą prawną, ale pozbawionym obowiązków oraz gwarancji wynikających ze statusu radcy prawnego (...) z wykonywaniem zawodu radcy prawnego (również w ramach stosunku pracy) wiąże się szereg uregulowań szczególnych, związanych z odpowiedzialnością dyscyplinarną, ale również samodzielnością na zajmowanym stanowisku. Należy przy tym zauważyć, że odpowiedzialność dyscyplinarna radcy prawnego nie jest odpowiedzialnością ze stosunku pracy, a odpowiedzialnością wynikającą z wykonywania zawodu radcy prawnego, zatem Sąd Okręgowy powinien rozważyć, czy radcowie prawni zatrudnieni na stanowisku specjalistów prawnych również nie ponosili odpowiedzialności dyscyplinarnej, jeżeli równocześnie wykonywali zawód radcy prawnego”. Mając na uwadze pogląd wyrażony w powyższym orzeczeniu można uznać, że w każdym przypadku należy ustalić formalny i faktyczny zakres obowiązków wykonywanych na stanowisku specjalisty ds. prawnych. Ukazanie radcy prawnego karą pozbawienia prawa do wykonywania zawodu skutkuje skreśleniem go z listy radców prawnych, a więc nie może on nadal być zatrudniony w tym charakterze. Natomiast jeżeli będzie on zatrudniony na stanowisku specjalisty ds. prawnych, to w zależności od tego, czy zakres formalny i faktyczny jego obowiązków będzie się pokrywał z czynnościami radcy prawnego, rodzi to odmienne konsekwencje. Jeżeli czynności te będą zbieżne z czynnościami radcy prawnego, to orzeczenie wobec niego powyższej kary powinno skutkować wygaśnięciem stosunku pracy, skoro nie może być zatrudniony

jako radca prawny, a wykonuje jego czynności – mimo odmiennej nazwy stanowiska pracy. Ponadto, jak wskazano w przytoczonym orzeczeniu, zatrudnienie radcy prawnego w charakterze specjalisty ds. prawnych w razie zbieżności zakresu formalnego i faktycznego obowiązków z czynnościami radcy prawnego nie chroni go przed odpowiedzialnością dyscyplinarną wynikającą z wykonywania zawodu radcy prawnego, również w sytuacji odmiennej nazwy stanowiska pracy (w tym wypadku specjalisty ds. prawnych). Natomiast, jeżeli radca prawny został ukarany karą pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego, ale był zatrudniony na stanowisku specjalisty ds. prawnych, w ramach którego zakres jego obowiązków formalnie i faktycznie nie był zbieżny z czynnościami radcy prawnego, to można uznać, że nadal może on być zatrudniony na tym stanowisku. Sytuacje takie mogą być w praktyce sporadyczne, ponieważ z reguły radca prawny jest zatrudniony właśnie w tym charakterze, nawet jeżeli nazwa stanowiska jego pracy przybiera inną nazwę. W pierwszym przypadku, tj. zatrudnienia radcy prawnego w charakterze specjalisty ds. prawnych, w razie ukarania karą pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego dana osoba mogłaby dalej pracować jako specjalista ds. prawnych, niejako unikając konsekwencji ww. kary. Natomiast w drugim przypadku będąc radcą prawnym, ale zatrudnionym na stanowisku takiego specjalisty, mogłaby uniknąć odpowiedzialności dyscyplinarnej związanej z byciem jednocześnie radcą prawnym.

Podobnie, jak w przypadku zawodu radcy prawnego, kara wydalenia z adwokatury jest najsurowszą karą dyscyplinarną, która może być orzeczona wobec adwokata. Pozbawia ona bowiem adwokata możliwości wykonywania zawodu. Adwokata skreśla się z listy adwokatów w razie orzeczenia przez sąd dyscyplinarny kary wydalenia z adwokatury (art. 72 ust. 1a u.p.a.). Ponowny wpis na listę adwokatów, jeżeli osoba przez co najmniej 10 lat nie wykonywała zawodu podlega ponownemu wpisowi na listę adwokatów po złożeniu egzaminu adwokackiego. Jest to wymóg konieczny, z wyjątkiem osób zwolnionych z obowiązku jego złożenia (art. 73 ust. 1–2 u.p.a.), (Tkaczyk, 2016, s. 37–46; zob. też Piłat-Ceglarska, Zbrojewska, 2016, art. 81).

W orzecznictwie dyscyplinarnym jako powody uzasadniające orzeczenie kary wydalenia z adwokatury, wskazuje się takie przypadki jak np. instrumentalne „traktowanie klientów, które wyrażało się w sposobie ich pozyskiwania oraz w wykorzystywaniu ich interesu jako pretekstu do realizacji interesów własnych, uzasadnia zastosowanie kary wydalenia z adwokatury” (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 lutego 2017 r., SDI 89/16, LEX nr 2255436). Innymi powodami wskazywanymi w orzecznictwie dyscyplinarnym jest wypełnianie przez przewinienie dyscyplinarne znamion umyślnego przestępstwa skutkującego naruszeniem porządku prawnego np. „np. nadużycie wykonywanego zawodu adwokata przy popełnieniu przestępstwa płatnej protekcji albo okazanie przy popełnieniu przestępstwa, że dalsze wykonywanie zawodu adwokata zagraża istotnym dobrom chronionym prawem, co z istoty

swojej pociąga za sobą utratę przymiotu nieskazitelnosci charakteru oraz rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu.” (Pilat-Ceglarska, Zbrojewska, 2016, art. 81). W latach 2010–2012 karę wydalania z adwokatury orzeczono w 17 sprawach dyscyplinarnych, co stanowiło 6,88% łącznej liczby kar orzeczonych w tym okresie. Głównym powodem orzeczenia tej kary było niezapłacenie składek (ponad 90% przypadków), (Dudka, 2013, s. 34).

W przypadku zawodu adwokata orzeczenie kary wydalania z adwokatury nie wpływa na stosunek pracy, ponieważ dana osoba nie może wykonywać zawodu adwokata, jeżeli pozostaje w stosunku pracy (art. 4b ust. 1 pkt 1 u.p.a.).

W przypadku zawodu notariusza najbardziej dotkliwą karą dyscyplinarną jest kara pozbawienia prawa prowadzenia kancelarii. Jest ona orzekana w praktyce na 10 lat, ponieważ osoba, wobec którego orzeczono tę karę może ponownie ubiegać się o powołanie na notariusza po upływie 10 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary pozbawienia prawa prowadzenia kancelarii (zob. Kozielewicz, 2011, s. 82–102, zob. też art., 16 § 1 pkt 4 u.p.n.). Ponowne powołanie notariusza w takim przypadku może być nastąpić po spełnieniu przez daną osobę wymagań określonych w u.p.n., w tym – co do zasady – po złożeniu egzaminu notarialnego (z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w tym m.in. osób, które uzyskały tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych), (zob. art. 16a § 1–2, art. 12 § 1 u.p.n.).

Kary dyscyplinarne zakazujące wykonywania ww. zawodów prawniczych na okres 10 lat mają charakter eliminacyjny oraz powodują zerwanie więzi z danym samorządem zawodowym. Są one wymierzone w przypadkach najpoważniejszych przewinień dyscyplinarnych, a także wskazują na utratę przymiotu nieskazitelnego charakteru i brak gwarancji rękojmi prawidłowego wykonywania prawniczego zawodu zaufania publicznego (por. Zreda, 2019, s. 33; Tkaczyk, 2016, s. 37–46).

Wnioski końcowe

Przeprowadzona w niniejszym opracowaniu analiza pozwoliła na formułowanie następujących wniosków.

Porównanie regulacji dotyczących najsurowszych kar dyscyplinarnych dotyczących zawodu nauczyciela akademickiego oraz ww. zawodów prawniczych ukazało, że cechują je następujące istotne podobieństwa: bezwzględny okres ich wymiaru wynoszący w każdym przypadku 10 lat, podobna podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej (naruszenie zasad etyki zawodowej) mająca swoje źródło w zbliżonym charakterze tych zawodów cechujących się zaufaniem publicznym. Analiza pozwoliła również ukazać relewantne różnice między nimi w postaci: występującego w przypadku prawniczych zawodów zaufania publicznego skutku zerwania łączności z korporacją zawodową, który nie występuje w przypadku nauczyciela akademickiego (nie jest on zawodem zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 Konstytucji RP, łączonego z obligatoryjną przynależnością do samorządu zawodowego). W przypadku na-

uczyciela akademickiego źródłem wykonywania zawodu jest bowiem nawiązanie stosunku prawnego ze szkołą wyższą.

Przeprowadzona analiza najsurowszych kar wymierzanych w przypadku każdego z ww. prawniczych zawodów zaufania publicznego pozwala na sformułowanie następujących wniosków odnoszących się do tej materii dotyczącej zawodu nauczyciela akademickiego.

Przede wszystkim kara pozbawienia nauczyciela akademickiego prawa do wykonywania zawodu ma charakter bezwzględny, tj. wymierzana jest na okres 10 lat, bez możliwości miarkowania jej wymiaru. Jej konsekwencją jest zakaz wykonywania pracy przez nauczyciela akademickiego na uczelni wyższej. Jednocześnie osoba ukarana tą karą może być zatrudniona na uczelni wyższej w innym charakterze niż nauczyciel akademicki, co nie jest możliwe w przypadku orzeczenia kary z art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n., która jest tożsama z zakazem wykonywania pracy w uczelniach *in genere*. Zmiana okresu, na który aktualnie kara ta może być wymierzona z jednej strony można ocenić pozytywnie, ponieważ doprecyzowano okres, na który jest ona orzekana (10 lat). Usunięto bowiem możliwość jej orzekania „na stałe”, co zostało trafnie zakwestionowane w przytoczonym wyroku TK. Natomiast z drugiej strony można się zastanawiać, czy ustawodawca nie powinien pozwolić na jej miarkowanie, a nie ustalać jej wymiaru w sposób bezwzględny. Nauczyciel akademicki mimo, że wykonuje zawód ciesząc się zaufaniem publicznym, to jednak nie ma obowiązku przynależności do korporacji zawodowej, a więc orzeczona kara pozbawienia prawa wykonywania tego zawodu nie ma skutku w postaci zerwania więzi z samorządem zawodowym. Nie ma również skutku w postaci wyeliminowania nauczyciela akademickiego z pracy na uczelni w ogóle, ponieważ może on być nadal zatrudniony jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim. Dopiero orzeczenie kary wydalania z pracy w uczelni z zakazem wykonywania pracy uniemożliwia podjęcie jakiegokolwiek pracy na uczelni (na okres od 6 miesięcy do 5 lat). Być może zasadnym byłoby zatem wprowadzenie miarkowania tej kary i możliwość orzekania jej na okres od np. od 5 do 10 lat, co pozwoliłoby komisji orzekającej na większą elastyczność przy jej wymiarze i dostosowanie wysokości orzekanej kary do wagi przewinienia dyscyplinarnego. Należy również wspomnieć o zasygnalizowanym wcześniej wątku ukarania tą karą nauczyciela akademickiego wykonującego jednocześnie zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza. W przypadku tych zawodów konieczne jest z reguły spełnianie takich kryteriów jak nieskazitelnego charakter, dawanie rękojmi ich prawidłowego wykonywania. Można się zatem zastanawiać, czy nauczyciel akademicki ukarany najsurowszą karą dyscyplinarną będzie spełniał te kryteria. Ocena w tym przypadku będzie należała do samorządu zawodowego.

Z uwag formalnych można postulować doprecyzowanie nazwy kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego, ponieważ – w przeciwieństwie do prawniczych zawodów zaufania publicznego – wykonywanie tego zawodu nie wymaga posiadania żąd-

nych uprawnień. Bardziej zasadnym byłoby użycie np. zwrotu „zakaz wykonywania pracy w uczelniach w charakterze nauczyciela akademickiego na okres...” (podobnie jak w art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n.). Porównanie kary z art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n. z analogicznymi karami ww. zawodów prawniczych pozwala sformułować wniosek, iż pod względem okresu, na który mogą być one aktualnie orzekane i dolegliwości dla ukaranego – ich skutki są zbliżone. Powodują bowiem niemożność wykonywania danego zawodu, z tą różnicą, że przy zawodach prawniczych osoba ukarana musi (z pewnymi wyjątkami) ponownie musi spełnić wymogi konieczne do wpisu na listę osób wykonujących dany zawód prawniczy.

Porównując skutki kar dyscyplinarnych z art. 276 ust. 1 pkt 7 i 8 u.p.s.w.n., jakie rodzą one na gruncie prawa pracy, można uznać, że pod względem dolegliwości najbardziej dotkliwe mogą być różnice dotyczące okresu, na który każda z tych kar jest orzekana. W praktyce znaczenie dla osoby ukaranej może mieć fakt, że w przypadku kary z art. 276 ust. 1 pkt 8 u.p.s.w.n. dana osoba może nadal być zatrudniona w uczelni (również dotychczasowej), ale jako pracownik niebędący nauczycielem akademickim, co może łagodzić dolegliwość jej orzeczenia na okres 10 lat, przekraczającą znacznie okres, na który może być orzeczona kara z art. 276 ust. 1 pkt 7 u.p.s.w.n.

Bibliografia/References

- Balicki, A., Pyter, M., Zięba, B. (2021). *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*. Legalis/el 2021.
- Banasik, K. (2019). Kary dyscyplinarne dla nauczycieli akademickich. *Prokuratura i Prawo*, (11–12), 114–132.
- Baran, B. (2022a). Refleksje o charakterze prawnym i źródłach postępowania dyscyplinarnego nauczycieli akademickich. W: R. A. Stefański (Red.), *Srebrna księga jubileuszowa upamiętniająca XXV-lecie Wydziału Prawa i Administracji: salus publica suprema lex*. Warszawa: Uczelnia Łazarskiego. Oficyna Wydawnicza.
- Baran, B. (2022b). Postępowanie dyscyplinarne nauczycieli akademickich w świetle konstytucyjnej zasady praworządności. *Roczniki Administracji i Prawa* (1), 117–125.
- Bocheńska, A. (2020). Komentarz do wybranych przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W: K. W. Baran (Red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, LEX/el (art. 113).
- Dudka, K. (2013). *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawniczych zawodach zaufania publicznego – analiza orzecznictwa kar dyscyplinarnych*. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa.
- Giętkowski, R. (2013). *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Izdebski, H. (2012/2013). Uwarunkowania instytucjonalnoprawne ustanowienia zawodu pracownika socjalnego zawodem zaufania społecznego. *Trzeci Sektor*, Numer Specjalny.
- Janczewski, S. (1960). *Godność zawodu adwokackiego*. Warszawa.
- Klatka, Z. (1999). *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*. Warszawa.
- Kozielewicz, W. (2011). Odpowiedzialność dyscyplinarna i karna notariusza – wzajemne relacje. *Rejent*, (10), 82–102.
- Krasnowolski, A. (2013). Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy. W: *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*. Warszawa: Kancelaria Senatu.
- Kurzępa-Depo, K. (2016). Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich. W: S. Waltoś, A. Rozmus (Red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce: ustrój, prawo, organizacja*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska SA.
- Kwapisz, K. (2011). *Ustawa o radcach prawnych komentarz*. LEX/el, (art. 65)
- Mucha, D. (2017). Komentarz do art. 140. W: P. Chmielnicki & P. Stec (Red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, LEX/el.
- Lekston, M. (2020). W: K. W. Baran (Red.), *Komentarz do wybranych przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. W: *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, LEX/el (art. 124).
- Łakomy, K. (2023). Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna nauczyciela akademickiego za ten sam czyn. Rozważania na temat zbiegu odpowiedzialności penalnej nauczyciela akademickiego. *Studia Prawnicze*, (1), 131–151
- Paśnik, J. (2007). Nowe regulacje odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich i studentów – uwagi krytyczne. *Przegląd Prawa Publicznego*, (7–8), 172–187.
- Piłat-Ceglarska, K., Zbrojewska, M. (2016). Komentarz do art. 81 u.p.a. W: P. Kruszyński (Red.), *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, LEX/el.
- Raubo, A. (2020). Konsekwencje dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich w przypadku popełnienia plagiatu naukowego. *Zarys problematyki. Polska Akademia Umiejętności*, (VII), 59–66.
- Stronczek, A., Krajewska S. (2015). BSC jako narzędzie realizacji celów społecznych i ekonomicznych instytucji zaufania publicznego na przykładzie uczelni wyższej. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego (875). Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu* (41,1), 377–388.
- Tkaczyk, E. (2016). Nowe rozwiązanie na mocy ustawy o zmianie do ustawy – Prawo o adwokaturze w postaci tymczasowego pozbawienia prawa do wykonywania zawodu przez adwokata. *Studia Prawnicze i Administracyjne*, (3), 37–46.
- Ura, E. (2015). W: K. W. Baran (Red.), *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107–158 oraz 196–201a i 226 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, LEX/el.
- Ura, E. (2020). W: K. W. Baran (Red.), *Komentarz do wybranych przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. W: *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, LEX/el (art. 275).

- Wiktorowska, A., Wajda, P. (2013). W: W. Sanetra, M. Wierzbowski (Red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*. Warszawa: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Lex\el.
- Wiliński, K., Szatkowska, A. (2018). Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich. *Studia Iuridica* (78), 497–516.
- Wojciechowski P. (2019). Komentarz do art. 276 u.p.s.w. W: J. Woźnicki (Red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, LEX\el
- Wojtczak, K. (2002). Reglamentacja form wykonywania zawodów zaufania publicznego w rozwiązaniach prawa polskiego i państw Unii Europejskiej. W: *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu*. Warszawa: Dział Wydawniczy Kancelarii Senatu.
- Zreda, M. (2019). Kary dyscyplinarne w ustawie o radcach prawnych. *Prawo i Praktyka* (12), 31–36.

Akty prawne/Legal acts

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 97, poz. 487 ze zm.
- Ustawa z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.
- Ustawa z 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 993.
- Ustawa z 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 ze zm.
- Ustawa z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1799 ze zm.
- Ustawa z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm.
- Ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 499.

Orzecznictwo sądowe/Court case law

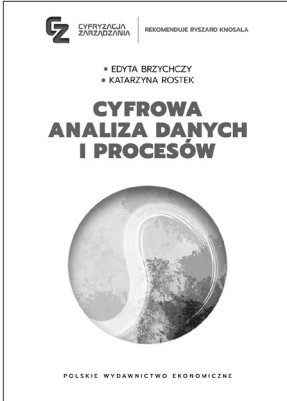
- Wyrok TK z 18 października 2010 r., K 1/09, OTK-A 2010, nr 8, poz. 76.
- Wyrok TK z 2 lipca 2007 r., K 41/05, OTK-A 2007, nr 7, poz. 72.
- Wyrok TK z 27 lutego 2001 r., K 22/00, OTK 2001, nr 3, poz. 48.
- Wyrok SN z 10 września 2020r., III PK 34/19, LEX nr 3077038.
- Postanowienie SN z 9 lutego 2017 r., SDI 89/16, LEX nr 2255436.
- Postanowienie NSA z 8 czerwca 2011r., II GSK 515/10, LEX nr 1282282.
- Wyrok SO we Wrocławiu z 16 kwietnia 2013r., VII Pa 100/13, LEX nr 1891813.

Inne źródła/ Other sources

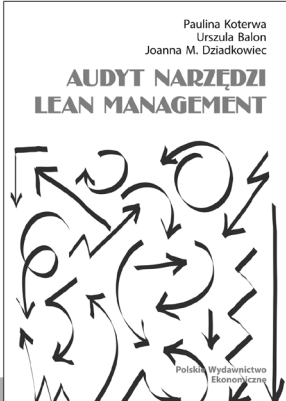
- Kodeks Etyki Pracownika Naukowego. https://instytucja.pan.pl/images/2020/kodeks/Kodeks_Etyki_Pracownika_Naukowego_Wydanie_III_na_stron%C4%99.pdf. Dostęp 27 kwietnia 2024r.
- Kodeks Etyki Adwokackiej. <https://www.ora-warszawa.com.pl/wp-content/uploads/2018/04/Kodeks-Etyki-Adwokackiej.pdf>. Dostęp 27 kwietnia 2024r.
- Kodeks Etyki Radcy Prawnego i Regulamin Wykonywania Zawodu. <https://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/etyka/kodeks-etyki-radcy-prawnego/>. Dostęp 27 kwietnia 2024r.
- Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza. <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/Kodeks%20etyki%20zawodowej%20notariusza.pdf>. Dostęp 27 kwietnia 2024r.

Krystyna Nizioł, doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, ekonomistka, socjolog, radca prawny, Rzecznik Dyscyplinarny Ministra. Specjalizuje się w prawie finansowym, podatkowym, ekonomicznej analizie prawa. Autorka ponad 140 opracowań z tego zakresu.

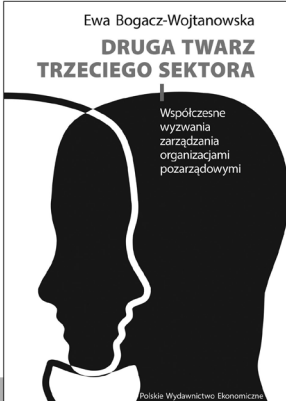
Krystyna Nizioł, Habilitated doctor of law, professor at the University of Szczecin, economist, sociologist, legal advisor, Disciplinary Ombudsman of the Minister. She specializes in financial law, tax law and economic analysis of law. She has authored more than 140 studies in this field.

CYFROWA
ANALIZA DANYCH
I PROCESÓW

AUDYT NARZĘDZI
LEAN MANAGEMENT

DRUGA TWARZ
TRZECIEGO SEKTORA

Nowości

Więcej informacji na:
www.pwe.com.pl